

ISSN 0027-8084
УДК 808.61/.62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

XL/1-4

БЕОГРАД
2009

НАШ ЈЕЗИК

Књига XL

Св. 1–4 (2009)

САДРЖАЈ

Мјесто <i>Нашег језика</i> у изучавању српског стандардног језика Поводом XL књиге нове серије (СРЕТО ТАНАСИЋ)	3
---	---

Ч л а н ц и

О слоговној неједнакости неких израза коришћених како у Вуковом тако и у савременом српском језику (МИЛКА ИВИЋ)	7
За рационалан прилаз нормирању језика – један пример из српске синтаксе (ЖИВОЈИН СТАНОЈЧИЋ)	9
Творба глаголског прилога прошлог у српском књижевном језику (МИРОСЛАВ НИКОЛИЋ).....	13
Значење и употреба глагола <i>захвалијти</i> (<i>се</i>) (МИЛАН ШИПКА)	25
Придеви и прилози с префиксима <i>ин-</i> и <i>и-</i> (ЂОРЂЕ ОТАШЕВИЋ).....	33
Глаголи с интерфиксом <i>-о/е-</i> у савременом српском језику (ДРАГАНА РАТКОВИЋ).....	43
Темељи модерне српске синтаксе. Једно подсјећање на Ђуру Даничића (СРЕТО ТАНАСИЋ).....	53
О „Нашој пошти“ у <i>Нашем језику</i> (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ).....	61

П р и к а з и

О лингвистици Милке Ивић (ДРАГАНА НАСТАНОВИЋ)	77
Зборник радова Драгу Ћупићу у част (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ).....	81
Књига о речима и речнику. Милица Радовић-Тешић, <i>С речима и речником</i> , Учитељски факултет Универзитета у Београду, 2009, 285 стр. (ВЛАДАН ЈОВАНОВИЋ).....	87

Душка Кликовац, <i>Језик и моћ: огледи из социолингвистике и стилистике</i> , Библиотека XX век : Круг, Београд, 2008, 347 стр. (ИВАНА МАРИНКОВИЋ).....	93
Рекицјски речник српско-хрватских глагола Балдура Панцера (СТРАХИЊА СТЕПАНОВ).....	97
Бранислава Јелић, <i>Речник пријошедака Лазе Лазаревића</i> , Нови Сад: Матица српска, 2008 (ИВАНА ЛАЗИЋ-КОЊИК).....	105
Милан Ајдановић, <i>Функционално ошћерећење суфикса за обележавање особа</i> (ДАНИЈЕЛА СТАНИЋ).....	109
<i>Славистика</i> , Књига XIII, Славистичко друштво Србије, Београд, 2009, 585 стр. (НАТАША МАРКОВИЋ).....	115
<i>Српски језик XIV/1–2</i> , Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Београд, 2009, 778 стр. (МИЛИЦА МАРЈАНОВИЋ).....	121

Прилог

Разговор с академиком Иреном Грицкат (МИЛИЦА РАДОВИЋ-ТЕШИЋ).....	127
---	-----

Библиографија

Наш језик (књ. XXXI–XL) (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ – ДРАГАНА НАСТАНОВИЋ).....	131
--	-----

In memoriam

Ирена Грицкат-Радуловић (19. 1. 1922 – 7. 4. 2009) (ДРАГО ЋУПИЋ).....	147
Један одлазак: Егон Фекете (1931 – 15. март 2009) (СРЕТО ТАНАСИЋ).....	149

МИЛКА ИВИЋ
(САНУ, Београд)О СЛОГОВНОЈ НЕЈЕДНАКОСТИ НЕКИХ ИЗРАЗА КОРИШЋЕНИХ
КАКО У ВУКОВОМ ТАКО И У САВРЕМЕНОМ СТАНДАРДНОМ
СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Ауторка овим радом упозорава граматичаре на један досад неуочен, а релевантан проблем, оличен чињеницом да се савремени стандардни српски и Вуков језик разликују, између осталог, неједнаком слоговном оствареношћу појединих лексичких датости.

Кључне речи и појмови: Слоговност лексичких јединица у Вуковим текстовима, слоговност истих тих речи у изговорној верзији компетентних представника актуелног стандардног српског језика, Вуково *јуијино* = данашње *ујуијино*, Вуково *довољан* = данашње *задовољан*, Вуково *устиавио* = данашње *заустиавио*, Вуково *кућанин* = данашње *укућанин*.

Ко год је читао *Историјске сѝисе Вука Сѝеф. Караѝића* (Београд 1969), морао је остати импресиониран, између осталог, и својим сусретом са чињеницом да је аутор излагања садржаног у тој књизи поједине речи које се и данас, у стандардном српском, са истом значењском садржином употребљавају, у слоговном погледу другачије остваривао него што ми то данас чинимо. У овоме што следи, наводим, примера ради, следеће Вукове реченице из разматраног текста у којима до изражаја долази слоговни феномен чије нам је постојање, овом приликом, у фокусу пажње:

„Милошеви намесници у Београду [...] су по дужности (ex officio) знали да ће Милош доћи, и с ким ће доћи, и зашто ће доћи; а магистрат Београдски нити је ишта од тога знао, нити је било путно да се о томе распитује“ (ор. cit. стр. 196). Уместо *јуијино* ми бисмо данас рекли *ујуијино*. У свом *Српском рјечнику* из 1852. Вук бележи да израз *јуијино* преноси собом податак „recht, recte, juste“.

„Овоме суду могао је сваки човјек тужити и војводу, и он је морао доћи на суд да се одговара. Ко оввијем нахијенскијем судом није био довољан, могао се тужити совјету“ (ор. cit. стр. 17). У оваквом исказном контексту савремено изборно решење не би било *довољан* већ *задовољан*, будући да се ту ради о значењу које је, у свом *Српском рјечнику*, Вук идентификовао речима „zufrieden, contentus“.

„У његовом је логору на Топчидеру године 1804, ударао добош да се иде на Кара-Ђорђијев логор, што је Кара-Ђорђије био затворио или оставио код себе некога Митрића“ (ор. cit. стр. 18). Реч *уставиши*, обавештава нас *Српски рјечник*, треба разумети у смислу „hemmen, aufhalten, retineo“, што одговара означености савремене српске речи *зауставиши*.

„Тако ће се спомињати да су људи Ужичке и Соколске најје долазили те косили нашој Светлости око Крагујевца и око Београда и да су Крагујевачки, Београдски и Пожаревачки трговци и мајстори морали затворити своје дућане, па се са својим калфама и шегртима и са свим осталим кућанима ићи те купити сено Вашој Светлости“ (ор. cit. стр. 222). *Кућани* су, бележи *Српски рјечник* „die Hausgenossen, qui in eadem domo habitant“, док би наш данашњи лексички избор ту најчешће био *укућани*. Додуше, ни реч *кућанин* није у потпуности избачена, како нас обавештава Речник Матице српске 2007.

Управо поменуто речничко остварење (као што сам већ у неким својим ранијим стручним излагањима имала прилике да нагласим) изузетно је драгоцено зато што садржи компетентно прикупљене податке о најразличитијим речима којима се служе меродавни представници актуелне српске изражајне културе. Њему дугујемо учвршћивање нашег сазнања о томе да нико од меродавних неће значења „задовољан“, „упутио“ и „зауставити“ исказати речима *довољно*, *ћујно* и *уставиши*, док са изразом *кућанин* ствар стоји нешто другачије – он још опстоји паралелно са лексемом *укућанин*, мада ово друго исказно решење, ту сумње нема, својом оствареношћу убедљиво преовлађује.

Од граматичара се очекује да проблем слоговне неподударности између Вукових и актуелних српских језичких решења ни надаље не испуштају из фокуса истраживачке пажње.

НАВЕДЕНИ РАДОВИ

- Вук, Историјски списи: Вук Стеф. Караџић, *Историјски списи, Дела Вука Караџића*, приредио др Радован Самарџић, Београд 1969.
- Вук, Српски рјечник: Вук Стеф. Караџић, *Српски рјечник (1852). Сабрана дела Вука Караџића*, књ. 11, Београд 1986.
- Речник Матице српске: *Речник српскога језика*, Матица српска, Нови Сад 2007.

S u m m a r y

Milka Ivić

ON THE SYLLABIC DIFFERENCE BETWEEN SOME LEXICAL ITEMS USED BY VUK AND BY SPEAKERS OF ACTUAL STANDARD SERBIAN

The author brings attention of the linguistic community to a relevant (hitherto unnoticed) problem concerning the difference between actual standard Serbian and Vuk's language.